

Taková česká „destruktivka“

Nad očekávanou románovou novinkou *Medúzy*

Nikola Benčová

Osamoceně a zranitelně jako na břeh vyvržené tělo se cítí v českém zdravotnictví člověk s nevysvětlitelnou chronickou bolestí. Výmluvně to přibližuje nová kniha Jakuba Stanjury *Medúzy*, kterou právě vydává nakladatelství Host. Po dvou letech od autorova úspěšného debutu *Srpny* se opět setkáváme s traumatizovanou hlavní hrdinkou, kterou tentokrát bolí břicho. Hodně a pořád. A nikdo si to neumí vysvětlit.

Zdravotnický systém je na řešení její bolesti krátký nebo mladou ženu a její utrpení bezostyšně přehlíží. A čtenáři se skrze slova a zápletky postupně noří doslova až do dívčiny střev, aby alespoň trochu porozuměli tomu, odkud se její bolest bere.

„**Mají vůbec ženy prostor pro to, být otevřeně ošklivé, mocné nebo děsivé?**“

Medúzy jsou v první řadě o přátelství mezi dvěma mladými ženami. Obě jsou krátce po vysoké škole, začínají pracovat, obě se profesně zabývají jazykem, mají rády podobné věci, místa a činnosti. A zároveň se až trochu moc a poněkud podezřele podobají jedné druhé.

První Stanjurova kniha se zabývala plíživou psychickou manipulací a citovým zneužíváním, nyní se autor noří do vod či slizu závislých vztahů. Sleduje neschopnost ohraničit sebe sama před druhým člověkem a mít vlastní názory, představy nebo plány. Hlavní hrdinka je postupně a nenápadně požírána svojí nejlepší kamarádkou a mění se v její průzračnou avatarku, v její stín.

Neviditelná a průsvitná

Stanjura s tématem nepravděpodobně školometský a celý psychologický thriller zasadil ještě dovnitř detektivní zápletky, která ukazuje, že zničení v podobě patologicky závislých vztahů je vzájemné. Knihou

Jakub Stanjura (*1995) v *Medúzách* zkoumá devastující vztahy.

Foto: Věra Marčíková

proudí několik typů zranitelnosti, bolesti a ubližování najednou – záměrně přitom čtenáře matou a mění před jeho očima směr.

Obě postavy jsou vykreslené spíše jako loutky stínového divadla, které se dají libovolně překrývat přes sebe různými cípy svých životů. Obrazotvornost a atmosféra celého toho závislého světa jsou v knize situované do podmořského akvária, kde se hrdinka setkává skrz emotivní a útrobní prožitky se svou nesvobodou jako v zrcadle.

Vztah obou dívek se do velké míry odehrává v textové rovině. Ne snad kvůli módnímu tematizování problé-

mů navázaných na sociální síť a internetovou komunikaci, ale protože jedna postava je novinářka a druhá se živí korekturami. I pozření, měnění a upravování se tedy v jejich vztahu děje také na úrovni psaného textu. Zároveň autor v toku vlastního psaní zkoumá stav těchto povolání coby kriticky podhodnocených a vysávaných. Tím spíše, jedná-li se o ženy. Kromě chronické bolesti tedy kniha pojednává i strukturní nerovnost, prekarizovanou práci, chudobu mladých a jejich psychické problémy.

Bolest vře pod povrchem a postupně se přeměňuje jako podivný tvor z bodavé do

řezavé, dále do pálící, žhavé, až je absolutně k nevydržení. Jsou to muka konkrétních trávicích orgánů, která v sobě ale soustřeďují všechny další úrovně a podoby bolesti: ženské neviditelnosti, ekonomické zranitelnosti, emočního zanedbání, environmentální úzkosti nebo znehodnocování veřejného prostoru. Jako by i hlavní postavě už nezbylo než být neviditelná a průsvitná jako podmořští živočichové.

Potravní řetězec

Dynamika vzájemného kradení identit, jak ji tematizuje Jakub Stanjura, se ale dá vysledovat i v širší celospolečenské

rovině. Nejsme si pod vlivem kombinovaných krizí všichni tak nějak blíží, když sdílíme podobné obrazy a myšlenky natolik intenzivně, až si tak trochu navzájem vykrádáme duše? *Medúzy* se snaží podobné otázky zodpovídat velmi celistvým způsobem.

„**Bolest vře pod povrchem a s postupem knihy se přeměňuje jako podivný tvor**“

Stanjurův styl psaní je opět očištěný a nekomplikovaný. Čtenáře vtahuje a nechá je taky jako v zrcadle sledovat vlastní závislé vztahy a zraněnost. Jakub Stanjura spolu s dalšími autory, jako jsou Klára Vlasáková, Michal Kašpárek nebo Stanislav Biler, představuje literární žánr, který bychom mohli pojmenovat jako současnou českou destruktivitu.

„Předpokládám, že se *Medúza* se svou proměnou učila žít. Hádí ve vlasech, to chce čas. Oči měnící ostatní v kámen sice znějí jako zábava, ale dovedu si představit, že i na ně si člověk zvyká. Pár nechtěných pohledů a nehoda je na světě: z ptáka na větvi chrlič, z ryby ve vodě oblázek. Stihla se s novým životem smířit dřív, než ho někdo cizí opět narušil?“

Mají vůbec ženy v naší společnosti prostor pro to, být otevřeně ošklivé, mocné nebo děsivé? A pokud ne, musí své temné stránky realizovat v podprahových manipulacích a vzájemném soupeření a vysávání se? Nebo existuje prostor pro temnotu, kterou bychom společensky dokázali unést? Mohly by mít ženy samy na sebe klid, aby podobnou sílu dokázaly ovládnout a neobracet ji proti sobě, do vlastních útrob?

Do knihkupectví přichází próza, nad níž může být i čtenáři nebo čtenářce fyzicky špatně, ale možná právě v tom je nakonec něco léčivého.

— Autorka je publicistka